

Savaş, virüs ve mültecilik: Göç

Göçmenlerin hakları, hukuksal kazanımların altının oyulması ve Batı toplumlarının giderek sağcılaştırılması insanlık tarihi boyunca süren göçle ilgili yeni yaklaşımları gerekli kılıyor.

Akın Atauz

08/03/2020

Başlıktaki üç kavramdan en korkunç olanı hangisi, karar vermek oldukça güç. Savaş hatta savaş olasılığı, toplumsal, ekonomik, psikolojik ve ideolojik ve ekolojik etkileri ve sonuçları bakımından tam bir felaket. Bunların korkunçluğu konusunda hiçbir kuşku yok.

Virüs ise, küreselleşmiş bir dünyanın ekolojik yıkımlarının haberci türlerinden biri olarak düşünülebilir. Dolar dünyada ne kadar yaygınsa ve doların bir ülkeye/ bir yere/ bir yöreye girmesi ne kadar engellenemezse, yeni çıkan ve saldırgan bir yayılmacılığı olan virüs türlerinin dolaşımını engellemek de o derecede olanaksız olacaktır.

Küresel dünyada dolar ne kadar dolaşıyorsa, kredi sistemleri, borsa alış-verişi yapılan değerler ne kadar yaygınlaşıyorsa ve “yeni dünya düzeninin” ideolojisi hangi hızda kapımıza kadar geliyorsa, virüs de o kadar ve o hızda yaygınlaşacak ve etkili olacaktır. Kuşkusuz, bunlar aynı şeyler değil, ama içinde bulunduğumuz çağın ekolojik olarak kirlenmiş ortamı, teknolojik olanakları ve teknolojik olarak sağlanacak çözümlere sarsılmaz güveni, ulaşım-iletişim teknolojileri, kent toplumların üretim-tüketim/ tüketimcilik alışkanlıkları, mevcut/ mutasyona uğramış veya tasarlanan yeni virüslerin ortaya çıkmasını ve yayılmacılığını sürekli olarak geliştirecektir. Bunun korkunçluğu konusunda da hiçbir kuşku yok.

Ancak, bu yazıda asıl üzerinde durulmak istenilen konu, göç olacak. Ne önlenmesi daha olanaksız olduğu için ne insanlığın yakın gelecekte bir anlayış ve çözüm doğrultusunda politikalar geliştirmesi daha olası olduğu için ne de daha önemli olduğu için değil, sadece kavramsal olarak daha karmaşık, buna karşılık oldukça az tartışılmış olduğu için...

Göçler, insanlık tarihinden de eski

Salgın hastalıklar da savaş da göç de insanlık tarihi açısından yeni değiller. Hatta insanlık tarihi açısından göçler, insan topluluklarının coğrafya üzerinde yer değiştirmesi, savaşlardan da salgın hastalıklardan da daha eski. Hatta insan tarihinden de eski...

Gerçekte insanlık, “insansılar” ve insan türü, kesinlikle göçler olduğu için gelişme ve ilerleme ve bugünkü uygarlıkları yaratma şansı buldu. Eğer her topluluk, sonsuza kadar, içinde bulunduğu yere uyarlasaydı kendini ve ortada kalsaydı, kuşkusuz bambaşka bir insan tarihi oluşacaktı ve yazılacaktı.

Ama göç/ kitlesel göç olmaksızın, ne insanlığın, hatta ne de ekolojik dünyadaki bütün canlıların ve cansızların, bugünkü anlamda bir varlık olamayacağını biliyoruz. Büyük okyanus akıntıları, rüzgarlar ve tohumların saçılması ve melezlenmesiyle, her melezlenmiş türün yeni habitatlar yaratması ve daha sonra her habitatın da yeni melezlenmelerle değiştiğini bildiğimiz dünyanın, yer değiştirmeler olmaksızın, evrimsel bir tarihi olabilir miydi acaba?

Göç, uzun erimde “olmazsa olmaz” diyebileceğimiz bir olanak. Bazen de, kısa erim durumlarında bir çözüm.

Batı dünyasında, aydınlanma çağı ve **Westphalia Barışı**’ndan beri, “uluslar”, “ulusal devletler” ve “ulusal sınırlar” konusunda, çok ayrıntılı bir hukuk ve duyarlık gelişti. İnsanların, göç etmek amacıyla olmasa bile sınırlardan geçmesi, giderek daha karmaşık yöntemlere ve belgeye-bürokrasiye bağlanmaya başladı. **I. Dünya Savaşı**’na kadar, serbest olan/ hatta özendirilen tek göç, Avrupa ülkelerinin sömürgelerine ve kolonilerine

doğru olan, kuralsız ve acımasız göçtü. Yoğun ve kesin bir biçimde, insan/ sınıf ve doğa sömürsüne açık amaçları olan bir göç türüydü bu... Avrupa, tam da kendi kalkınmasını ve sanayi devrimini, bugünkü “çağdaş uygarlığını” elde etmek için, kendi nüfus fazlasının -dünyanın her köşesine- istediği gibi göç etmesini sağladı.

II. Dünya Savaşı’ndan sonra ise, son üç-çeyrek yüzyılda, dünyanın daha az sanayileşmiş ve kentleşmiş yörelerindeki insanların büyük bir bölümü, içinde yaşadıkları yerleşim birimlerini/ kıyı, ekolojik dengeleri ve habitatı terk ettiler ve kentsel ortamlara geldiler.

‘Şiddete dayalı ödeşme’

Bugün dünyanın her yerinde, çeşitli ve birbirinden çok farklı nedenlerle, bulunduğu yeri kalıcı bir biçimde değiştirmek ve başka bir yere göç etmek isteyen yüz milyonlarca insan var.

Ancak daha da önemlisi, bazen iki yoksul/ yoksulca halk kesimleri çok geniş olan (**Hindistan** ve **Pakistan** gibi) ülkeler arasında, bazen teknolojik ve ekonomik olarak güçlü, ama bunlardan da önemlisi savaş gücü ve savaş silahları deposu çok dolu ülkelerle yoksul halklar arasında (**ABD**’nin ve **NATO**’nun, önce **Güneydoğu Asya**’ya, sonra **Ortadoğu**’ya ve **Afrika**’ya saldırması gibi) bazen de, (belki çoğu kez, tehdit niteliğinde diyebileceğimiz) iki saldırgan, silah üretim teknolojileri gelişmiş ve silah depoları çok dolu ülkeler arasında (**ABD** ile **Rusya Federasyonu** ya da göstermelik de olsa, **ABB-Çin** arasında olduğu gibi) sürekli sürtüşme, savaş tehdidi ve sıcak savaşlar, insanları sürekli yer değiştirmeye/ göçe zorladı ve bu hal giderek geliyor ve hızlanıyor. Gerçi bu örnekler bile, günümüzde giderek sönük kalmaya başlıyor. Kendi kutsal inançlarını (ya da bu görüntü altındaki çeşitli hırslarını ve çıkarlarını) dünyanın geri kalan halklarına zorla kabul ettirmek isteyen sıradan ve “sivil” (ama sırtını bir sermaye grubuna yaslamış) insanlar, şiddete dayalı bir ödeşme isteği içine giriyorlar. Dünyadaki bunca haksızlık ve eşitsizliğin, ayrımcılığın ve peşin fikrin/ hoşgörüsüzlüğün ivmelenerek kat etmiş yolu gördüğü için çaresizleşen, insanlığa yabancılaştığını duyumsayan milyonlarca insan da bu çağrıya uyuyor.

Devletler, halklar ve insanlar katında, şiddete dayanarak sorun çözmenin en geçerli yöntem olduğu inancının sarmalı, **Afganistan**’da en çarpıcı örneğinde gördüğümüz gibi, bütün yeryüzünün yoksul ve masum halklarını sarmalıyor. Her devletin en çok önemseddiği organı olan “istihbarat kuruluşları” da (gerçekte dünyayı, yönetici despotların, küçük ama hunhar aklına göre stabilize etme örgütleri) bu satrancı görüyor ve çatışan bütün taraflara, kendi stratejilerini önermeye başlıyor.

Göçmenle kaynakları paylaşmak

Kendi köyünüzde ve kendi evinizde yaşarken, bir gün çatınızda ve tarlanızda, tahrip gücü yüksek birçok savaş silahı patlıyor. Ama bu bombalarla toplumları döverek adam etmek isteyenler, ya bulunduğunuz yerden uzaklaşmanıza izin vermiyorlar ya da bulunduğunuz yerden sizi sürmeye başlıyorlar...

Sorun bir yanıyla böyle gelişiyor.

Diğer yanıyla giderek daha fazla popülist propagandaya maruz kalan sığ ve bencil gelişmiş ülke toplumları da (genellikle aşırı sağ kanattan, ılımlılara/ sosyal demokratlara, hatta bazen sosyalistlere kadar genişleyen bir yelpazede yer alan seçmenler) şöyle düşünüyor:

“Evet, bu dünyanın bir parçasıyız, eşitlik-kardeşlik ve özgürlük ve adalet üzerine yüzlerce yıldır vicdanlı bir hukuk geliştirdik ve bunları geçerli kılmak için hem çok çalıştık, hem de büyük fedakarlıklarda bulunduk.” Ama “emeğimizin ve çalışmamızın, demokratik aklımızın ve örgütlenmelerimizin ürünü olan ve bütün ayrıntılarıyla kırılgan ve narin olarak geliştirilmiş bu uygarlığı/ bu uygarlığın sakin ve dengeli ürünü olan kentleri ve kırları, “dışarıdan gelen yabancılara” nasıl açarız? Bu toplumsal düzeni, birikimlerimizle ve politik dengelerle, ekolojik kaygılarla donanmış bu kültürel zenginliği koruma kalkanlarını nasıl kaldırır ve bu varlıkları mültecilerle, göçmenlerle nasıl paylaşabiliriz?”

“Bunca güçlkle birikmiş ve donanmış ve gerçekten hak edilmiş zenginlikleri, (seçme ve nitelikli/ seçkin bir donanımlı olsun-olmasın) *bütün* mültecilerin kullanmasına, nasıl izin verebiliriz?”

Bu düşünce biçimi, çok düz ve derinleştirmeden bakılırsa, haklı yanları olan/ olabilecek bir düşünce gibi duruyor. Bu nedenle, biraz daha düşünmeye devam etmek gerekiyor. Kapsamlı bir tartışma gerektiren bu düşünceleri ve giderek daha çok ciddiye alınması gereken “göç/göçmenlik/ iltica ve mültecilik” sorunlarını tartışmayı bir sonraki hafta sürdüreceğiz. Ancak şunu hemen söylemek gerekiyor ki, göç ile ilgili olarak geliştirilmiş olan hukuk ve özellikle insan hakları açısından göç konusundaki kazanımlar, gerçekten

önemli ve saygın olmakla birlikte, toplumların, özellikle “Batı toplumlarının” giderek sağcılaşması, bu hukuksal kazanımların altını oymaya başlıyor.

“Bu durumda ne yapabiliriz?”, “Bu duruma karşı durmak ne kadar olası ve nasıl bir karşı duruş?” soruları giderek önem kazanıyor.

Bu tartişma, sizlerden gelecek düşünce ve önerilere de ne kadar açık olabilirse, tartişmayı o kadar kapsamlı yapabiliriz. Önerileriniz için, e-posta adresini aşağıya bırakıyorum.

maatauz@gmail.com

Akın Atauz